

Kristofer Lehmkuhl Forelesning 2001

Fagbevegelsen i et nytt århundre

av
Gerd-Liv Valla

Norges Handelshøyskole

Kristofer Lehmkuhl Forelesning 2001

Fagbevegelsen i et nytt århundre

av
Gerd-Liv Valla

Kristofer Lehmkuhl Forelesning
Norges Handelshøyskole

Bergen 28. september 2001

ISSN 0452-7208

INNHALDSFORTEGNELSE

	Side
LOs sterke stilling	7
LO som samfunnsformende kraft	7
Er arbeiderbevegelsens epoke over?	7
Arbeid til alle er jobb nr 1	9
Tariffpolitikken	9
Næringspolitikk og verdiskapning	10
Verdiskapning – grunnlaget for velferd	11
Det gode arbeid	12
Det nye arbeidslivet	12
Et arbeidsliv med plass til alle	13
Valgfrihet	14
Arbeidstidsreformen	14
Likestilling	14
Avslutning: De globale utfordringene	15

Statsråd

KRISTOFER LEHMKUHL

(1855–1949)

var en utrettelig forkjemper for Norges Handelshøyskole. Kanskje mer enn noen annen har han æren av at NHH ble opprettet, og helt til sin død fulgte han virksomheten med en aldri sviktende interesse. Han er derfor med rette blitt kalt «Høyskolens far».

Norges Handelshøyskole har villet hedre Kristofer Lehmkuhls minne ved å knytte hans navn til en årlig forelesning for studenter, faglig stab og inviterte gjester.

Forelesningen holdes så nært som mulig opptil Kristofer Lehmkuhls fødselsdag den 26. september.

Takk for anledningen til å komme hit og snakke om fagbevegelsen og hvordan vi ser på framtiden.

LOs sterke stilling

La meg først si noen ord om Landsorganisasjonen i Norge og vår historie. LO er den suverent største hovedorganisasjonen i landet, med 800 000 medlemmer. Vi har tilslutning i alle bransjer og i de fleste yrker, og vi har sterke tradisjoner for samarbeid for felles sak. At vi kan opptre samordnet og med en slik bredde, gir styrke og innflytelse, så vel i arbeidsmarkedet som i politikken.

Fagbevegelsens virke er basert på medlemmenes tilknytning til arbeidslivet. Forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår er kjernen i vår virksomhet. Det er vårt viktigste redskap for å oppnå resultater for våre medlemmer. Det kollektive avtaleverket samler oss og gjør oss sterke i forhandlinger.

Men viktige deler av arbeidslivets vilkår bestemmes utenfor tariffavtalens virkeområde. Våre medlemmers velferd avhenger også av politiske beslutninger. Derfor har norsk fagbevegelse alltid hatt et politisk engasjement.

Det faglig-politiske samarbeidet mellom Arbeiderpartiet og LO har gitt oss store muligheter til å påvirke politikk og samfunnsutvikling. Det samme gjelder trepartssamarbeidet mellom myndighetene og partene i arbeidslivet.

LO som samfunnsformende kraft

Fagbevegelsens organisatoriske og politiske styrke er avgjørende for samfunnsutviklingen. LO har en stolt historie som samfunnsformende kraft. I 1999 feiret vi vårt 100-årsjubileum. Da fikk vi anledning til å minne oss selv og andre om hvordan arbeiderbevegelsen har bidratt til å løfte arbeidsfolk ut av fattigdommen til et verdig liv. I dag har de fleste mennesker i Norge et arbeid å gå til, ei lønn å leve av, et fysisk arbeidsmiljø som ikke ødelegger helsen, lov- og avtalefestede rettigheter til sosiale ordninger som ferie, full lønn under sykdom og pensjon.

Dagens arbeidstakere står ikke med lua i handa. Arbeidsgivers makt er avgrenset og balansert. Tariffavtaler og lovreguleringer tar sikte på å verne arbeidstakerne mot vilkårlig og urimelig behandling.

Og vi har bygget opp en velferdsstat som de fleste land misunner oss, mye takket være fagbevegelsens engasjement.

Er arbeiderbevegelsens epoke over?

Fagbevegelsen har, ved inngangen til et nytt århundre, på mange områder oppnådd de målene vi har satt for samfunnsutviklingen:

materiell velstand og sosiale rettigheter. Samtidig synker oppslutningen om Arbeiderpartiet, og LO opplever tilbakegang i medlems-tallet. Er dette et tegn på at vi har utspilt vår rolle?

Jeg opplever det ikke slik, snarere tvert imot! Vi står stadig overfor nye – og kanskje enda mer krevende – utfordringer.

For noen få uker siden holdt jeg appell på Aker brygge for organiserte i Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet. Fagorganiserte fra flere forbund hadde møtt opp med faner og plakater.

Anledningen var streiken på restauranten DS Louise. De organiserte arbeidstakerne ved restauranten streiket for retten til å tilslutte seg den landsomfattende tariffavtalen for bransjen. Problemet var ikke først og fremst lønn – problemet var at ledelsen ved restauranten ville nekte de ansatte det som framstår som selvsagt for de fleste av oss: Retten til medbestemmelse. Retten til å la seg representere av det forbundet de er organisert i. Retten til å inngå i en landsomfattende overenskomst. Ja, retten til å være organisert uten å møte trakassering, sjikane og trusler.

Slike holdninger finner vi altså fremdeles – nå i 2001. I en bransje som representerer de næringene som er i vekst.

I denne forsamlingen passer det å minne om at arbeidstakerne er forskjellige. Det er ikke slik at alle har god utdanning, høy lønn og kan velge og vrake i jobber. Store grupper arbeidstakere, ofte kvinner, befinner seg i sektorer med lav lønn og elendige arbeidsvilkår, uten utsikter til noe bedre. De trenger virkelig en sterk fagbevegelse.

De som før trodde at de ikke trengte noen fagbevegelse, langtidsutdannede, IT-folkene, har etter hvert også fått erfare at ingen trær vokser inn i himmelen. Nå er de utbrente, bedriftene legges ned, jobbene forsvinner. I Sverige har mange valgt å organisere seg for å få ordnede lønns- og arbeidsvilkår, og hjelp til å ivareta sine rettigheter som arbeidstakere.

Vi har mange eksempler på at kampen for faglige rettigheter er ikke vunnet en gang for alle. Den må kjempes – på ny og på ny!

Full lønn under sykdom er en rettighet som fagbevegelsen har kjempet fram, og som folk flest i dag ser på som selvsagt!

I løpet av den valgkampen vi har bak oss, var sykelønna et hovedtema. Vi fikk satt full fokus på de borgerlige partienes planer for kutt i sykelønna, og hvor usosialt disse kuttene rammet. Da dette kom for en dag, opplevde vi at den ene partilederen etter den andre gikk bort fra sine opprinnelige forslag.

Det er jeg glad for. Men det hadde aldri skjedd uten fagbevegelsens innsats.

Sykelønna er ikke fredet for alltid. Ferieloven, Arbeidsmiljøloven, Folketrygden, alle velferdsordninger som vi i dag ser på som selvsagte, kan utsettes for hogg.

Kampen for sosial rettferdighet er ikke vunnet en gang for alle. Den må kjempes på ny og på ny!

Fagbevegelsens epoke er ikke over!

Arbeid til alle er jobb nr 1

Arbeiderbevegelsens grunnleggende idé bygger på rettferdighet, likeverd og solidaritet. Disse grunnverdiene har vært rettesnoren for vårt arbeid i hundre år. Nå tar vi dem med oss inn i et nytt århundre.

Det handler om rettferdighet, likeverd og solidaritet når vi på LO-kongressen i mai nok en gang slo fast at *arbeid til alle er jobb nr 1*.

Kampen mot arbeidsledigheten er en kamp for et verdig liv for alle. Å ha et arbeid å gå til, er grunnleggende for den enkeltes livssituasjon. Arbeidet gir inntekt. Arbeidet er en viktig arena for selvrealisering og sosial kontakt. De virkelig fattige blant oss er de som er uten arbeid.

Arbeid er viktig for den enkelte, men også et middel til å virkelig gjøre *andre* mål. Arbeid skaper *verdier*. Skatt på arbeidsinntekt er også det økonomiske grunnlaget for de mange viktige velferdsoppgavene vi vil at fellesskapet skal ivareta.

Noen vil kanskje spørre: Er ikke LOs kamp mot arbeidsledighet avlegs? Vi hører jo stadig om et presset arbeidsmarked og mangel på arbeidskraft i flere sektorer?

Da må jeg minne om at vi fremdeles har 60 000 arbeidsledige her i landet. 20 prosent av de som *har* arbeid jobber deltid – de fleste kvinner. Norge har en høyere andel deltidsansatte enn gjennomsnittet for OECD-landene. Svært mange av disse jobber ufrivillig deltid, og ønsker seg mer arbeid.

Så har vi de som ikke slipper inn. Innvandrere har fortsatt problemer med å få brukt kreftene sine på en skikkelig måte i arbeidslivet. Mange er ledige, mange er i jobber der de ikke får brukt sin utdanning og sin kompetanse. Vi har nærmere 300 000 uføre. Noen av disse kan og vil jobbe, men slipper ikke til.

Målet om arbeid til alle er ikke innfridd. Derfor er svært mye av LOs virksomhet rettet inn mot å trygge eksisterende arbeidsplasser og skape nye.

Tariffpolitikken

Arbeid til alle og rettferdig fordeling har vært det viktigste hensynet for LO i tariffpolitikken på 90-tallet. Det inntektspolitiske samarbeidet om pris- og lønnsdannelsen – det vi i LO kaller Solidaritetsalternativet - har gitt gode resultater. Solidaritetsalternativet har begrenset kostnadsveksten og sikret norske bedrifters konkurransevne i forhold til utlandet. Det har gitt oss reallønnsøkning, lav

ledighet og nye reformer. Avtalefestet pensjon, etter- og videreutdanningsreformen og den 5. ferieuka er alle resultater av tariffoppgjørene i de siste ti årene.

En videreføring av Solidaritetsalternativet krever at alle stiller opp.

Myndighetene må bidra gjennom finans- og pengepolitikken, og med en aktiv arbeidsmarkedspolitikk. *Arbeidsgiverne må ta ansvar.* Det er et urimelig paradoks at jo større ansvar vanlige arbeidstakere viser, jo større blir grunnlaget for urimelig inntekt og gevinst for ledere og kapitaleiere.

Den grådighetskulturen som vi har sett utvikle seg i næringslivet de siste årene, er en alvorlig utfordring for det inntektspolitiske samarbeidet. Arbeidstakerne sier nei til ensidig moderasjon. Streiken i forbindelse med tariffoppgjøret i fjor, var en reaksjon på skyhøye lederlønninger, opsjoner og aksjegevinster.

Fagbevegelsens fortsatte bidrag til en fornuftig økonomisk politikk, er avhengig av at byrder og goder fordeles rettferdig. Ledere bør ikke bevilge seg selv større lønnsvekst enn det andre på bedriften får.

I tillegg må vi ha et mer rettferdig skattesystem - en skattepolitikk som omfordeler i stedet for å forfordele.

LO har gått inn for skjerpet skatt på opsjoner, aksjer og kapitalinntekter og vil følge opp dette politisk og i tariffsammenheng.

I globaliseringens tidsalder opplever vi at de lønns- og arbeidsvilkår vi har forhandlet fram for arbeidstakere i Norge, settes under press. Arbeidstakere fra andre land selger arbeidskraften sin billigere på det norske markedet. Fagbevegelsen har derfor tatt skritt i retning av forhandlinger på europeisk nivå.

Næringspolitikk og verdiskapning

Arbeid til alle var en viktig årsak til at næringspolitikk og verdiskapning fikk en så bred plass på LO-kongressen i mai. Arbeid til alle oppnår vi bare hvis vi sikrer oss et sterkt og moderne næringsliv, sa kongressen.

Det har vi de beste forutsetninger for i dette landet. Vi har kapital. Vi har store naturgitte ressurser. På noen områder ligger vi i forkant i utviklingen av ny teknologi. Vi har godt utdannede og omstillingsdyktige arbeidstakere. Vi har en solid kultur for samarbeid, både i bedriftene, på bransjenivå og mellom hovedorganisasjonene.

LO har lang tradisjon for et sterkt næringspolitisk engasjement. Vi har gått i bresjen for å sikre den konkurranseutsatte industrien rammevilkår som er forutsigbare, stabile og totalt sett konkurranse-dyktige. Vi ønsker et så variert arbeidsmarked som mulig, vi vil at råvarene våre i større grad skal videreføres av virksomheter i Norge, vi ønsker at forskning og utvikling skal styrkes i bredden og

som bidrag til utviklingen av et framtidsrettet og bærekraftig næringsliv.

Som olje- og gassnasjon står vi overfor en stor utfordring ved inngangen til det nye århundret. Hvordan skal vi utnytte mulighetene som olje og gass gir oss til å utvikle næringslivet i fastlands-Norge?

Her har LO klare oppfatninger. I handlingsprogrammet for de neste fire årene slår vi fast at det må arbeides aktivt med å ildandføre og foredle mer naturgass i Norge, og at myndighetene må bidra i utbyggingen av den nødvendige infrastrukturen.

I sommer ble utredningen «Ta naturgassen i bruk» lagt fram for offentligheten. Utredningen er utarbeidet av et utvalg nedsatt av LO og Arbeiderpartiet i fellesskap. Utredningen konkluderer med en målsetting: I løpet av 10 år skal vi utnytte 10 prosent av naturgassen vår innenlands. Det er et ambisiøst mål. Norge har hentet gass fra sokkelen i 24 år. Vi står for 18 prosent av produksjonen i Europa, men vi utnytter selv bare én prosent. Som på andre områder – for eksempel fisk – sender vi fra oss råstoffet, og overlater til andre å bearbeide det og innkassere verdiskapningen i prosessen.

Ved å investere i infrastruktur for gass på land, kan vi komme på offensiven i en moderne industriutvikling. Norge er det mest gassrike landet i Vest-Europa, men det eneste landet som ikke har et utviklet gassnett. Det betyr at vi går glipp av store muligheter for industriell utvikling og økt verdiskapning.

Målsettingen om økt bruk av naturgass innenlands krever handlekraft, en aktiv stat og samarbeid med andre gode krefter. Vi har lagt fram konkrete forslag til hvordan dette kan gjennomføres. Nå forventer vi at både myndigheter og næringsliv følger opp.

Verdiskapning – grunnlaget for velferd

En positiv samfunnsutvikling er avhengig av et sterkt og konkurransedyktig privat næringsliv, og en sterk offentlig sektor.

Verdiskapning er grunnlaget for velferden. Vi må *skape* for å kunne fordele. Men vi kan like gjerne snu på det og si: Velferdstjenestene er grunnlaget for et velfungerende næringsliv. En sterk og effektiv offentlig sektor er faktisk et *konkurransefortrinn* for næringslivet – ikke en hemske, som enkelte synes å mene.

For hva er offentlig sektor? Jo, transport og kommunikasjoner, som ikke minst næringslivet trenger for å få fram sine varer og tjenester. Det er skoler og utdanningsinstitusjoner som sikrer en godt kvalifisert arbeidsstyrke. Det er barnehager som gjør at begge foreldre kan delta i yrkeslivet. Det er et helsevesen som forebygger og får oss ut av helsekøene og ut i arbeid.

En sterk offentlig sektor er en forutsetning for et solidarisk, likeverdig og rettferdig samfunn. Lik rett til utdanning, helse-tjenester, barnehageplasser, kulturtilbud, boliger, sosial trygghet og så videre kan ikke oppfylles uten fordeling og utjamning. Her kommer markedet til kort!

Det gode arbeid

I forbindelse med 100-årsjubileet i 1999, gjennomførte LO en stor kampanje der vi inviterte medlemmene til å gi sine bidrag til hvordan vi kan skape et mer menneskevennlig arbeidsliv. Kampanjen «Menneske og arbeidsliv» ble en bekreftelse på at arbeidet står helt sentralt i vår tilværelse. Arbeidsforholdene har stor betydning for den enkeltes livskvalitet. De verdiene vi holder høyest, er trygghet for arbeid og inntekt, et godt og utviklende arbeidsmiljø og rom for individuelle variasjoner.

LO har satt «det gode arbeid» høyt på dagsorden. For å si det som i visa fra 70-tallet: Det skal bli like fint å jobbe som å danse!

Det er nær sammenheng mellom «det gode arbeid» og Jobb nr 1 Arbeid til alle. Skal vi klare å målet om arbeid til alle, må vi ikke bare skape arbeidsplasser, vi må skape gode arbeidsplasser. Vi må sørge for arbeidsforhold som gjør at alle får muligheten til å delta, til å bruke sine krefter og evner til meningsfylt og inntektsbringende arbeid.

Det er arbeidslivet, ikke arbeidstakerne, som er problemet når nærmere en halv million mennesker i arbeidssfør alder til enhver tid er ute av arbeidslivet av helsemessige grunner, når flere og flere støtes ut før de når pensjonsalderen, når antall uføretrygdede øker i et skremmende tempo, når langtidssykefraværet stiger. Det er mangel på tilrettelegging, og delvis også fordommer, som gjør at både funksjonshemmede og innvandrere har problemer med å komme seg inn på arbeidsmarkedet.

Det nye arbeidslivet

Dagens arbeidsliv er preget av raske og omfattende endringer. Den sterke konkurransen som har utviklet seg i kjølvannet av den globaliserte økonomien, legger i siste instans hardt press på arbeidstakerne. Klimaet på arbeidsmarkedet er blitt hardere. Økt konkurranse og ny teknologi øker kravene til kompetanse, fleksibilitet og omstillingsevne dramatisk. Vi skifter jobb oftere enn før. Det tradisjonelle industrisamfunnet har veket plassen for et kunnskaps- og tjenestesamfunn. Over 70 prosent av arbeidstakerne er nå sysselsatt med service og tjenesteyting i en eller annen form. Det

stilles hardere krav til tempo og kvalitet. For noen blir presset for stort – de greier ikke å henge med. Vi ser det i den kraftige økningen i psykiske lidelser som årsak til langtidssykefravær og senere uføretrygding. Andre, særlig kvinner, går «frivillig» over på deltid for ikke å bli utbrente.

Fysisk vold mot arbeidstakerne øker også i omfang, særlig innenfor service og helse- og omsorgsykker. Endring i arbeidsorganisering i form av utskilling, privatisering, nedbemanning, alenevakter, knappe tidsfrister, nye åpningstider osv, er underliggende årsaker.

LO-kongressen i mai viet mye tid til det nye arbeidslivet. De store endringene som har skjedd siden dagens Arbeidsmiljølov ble iverksatt, og det økende problemet med utstøtning fra arbeidslivet, var bakgrunnen for at kongressen startet drøftingene om en helt ny lov for arbeidslivet. En slik lov må ta utgangspunkt i dagens Arbeidsmiljølov, men favne bredere og ta opp i seg de nye tidenes utfordringer og krav. Og ikke minst - sette standarden for hvilket arbeidsliv vi ønsker.

Et arbeidsliv med plass til alle

Skal vi redusere sykefraværet, øke yrkesdeltakelsen blant funksjonshemmede og innvandrere og stimulere eldre arbeidstakere til å stå lengre i jobb, ja, da må vi skape et arbeidsliv som har plass til alle. Også dem som ikke yter 110 prosent 100 prosent av tiden. Et mangfoldig, fargerikt og inkluderende arbeidsliv. Et arbeidsliv som tar hensyn til at arbeidstakerne er forskjellige og har ulike behov.

Vi oppnår ikke et sunnere arbeidsliv ved å ta i bruk de løsninger som de råeste arbeidsgiverne og Høyresiden i norsk politikk forefer. Folk blir ikke friskere av at sykelønnsordningen svekkes, de blir fattigere. Alternativet til Avtalefestet Pensjon for eldre og utslitte arbeidstakere er ikke fortsatt yrkesaktivitet, det er uføretrygding. Presset på arbeidstakerne blir ikke mindre om grensen for overtid utvides, eller om stillingsvernet svekkes.

Resultatet blir en ytterligere brutalisering av arbeidslivet. Flere sykemeldte, flere uføre, flere som presses over i en passiv trygde-tilværelse.

LO har vært en garantist for Arbeid til alle. Framover må vi i større grad sette fokus på «Det gode arbeid». Vi må våge å stille det fundamentale spørsmålet: Hva er det som hindrer oss i å utvikle et arbeidsliv der menneskenes evner, behov, ønsker og drømmer står i sentrum? Må vi akseptere et arbeidsliv som i effektivitetens og konkurransens hellige navn, velter omkostningene over på den enkelte i form av utestenging og passivisering, og på samfunnet i form av økte trygdeutbetalinger?

Tenk over dette: Er vi så fanget inn i en måte å tenke på at vi ikke evner å se at det finnes andre måter å organisere livet og arbeidet på?

Valgfrihet

Jeg har våget å sette opp en visjon for det nye arbeidslivet. Min visjon er at «det skal bli like fint å jobbe som å danse».

Skal vi virkeliggjøre en slik visjon, må vi våge å tenke annerledes. Valgfrihet er et stikkord. Framtiden krever at vi bruker fellesskapet til å svare på de individuelle behovene og ønskene våre medlemmer har. Vi skal gi hver enkelt mulighet til å velge løsninger som kan bidra til å gjøre hverdagen enklere og arbeidsdagen bedre. Det gjelder for eksempel muligheten til å velge en arbeidstid som passer den enkeltes livssituasjon best, rett til på eget initiativ å ta permisjon for å gjennomføre etter- og videreutdanning i voksen alder, fleksibel pensjonsalder basert på den enkeltes ønsker.

Dette representerer en av våre største utfordringer. Våre medlemmer møter stadig press om fleksibilisering fra arbeidsgivers side. Arbeidsgiver ønsker mest mulig ubekvem arbeidstid, med minst mulig ubekvemstillegg.

Vår fleksibilitet skal ikke være på arbeidsgivers premisser. Vår fleksibilitet må forankres i det kollektive lov- og avtaleverket, innenfor trygge rammer. Først når den svakeste parten i arbeidsforholdet er ivaretatt, blir valgfriheten reell.

Arbeidstidsreformer

Ønsket om økt fleksibilitet og bedre tid er en av grunnene til at LO-kongressen har satt nye arbeidstidsreformer på programmet. Det langsiktige målet er 6 timers dag og 30 timers uke – eller andre valgfrie arbeidstidsreduksjoner. Første skritt på veien er 35 timers uke. Hvor raskt vi skal gå fram og i hvilken form reduksjonen skal tas ut, vil bli en del av vurderingene i de kommende tariffoppgjørene.

Og til dem som stiller spørsmål ved om dette er en riktig prioritering i en tid med knapphet på arbeidskraft: Ja, jeg føler meg trygg på at med kortere og mer fleksibel arbeidstid, vil flere komme ut i arbeid, og bli der, på full tid.

Likestilling

Kravet om kortere arbeidstid er også et likestillingskrav. Likestillingen er kommet langt når det gjelder yrkesdeltakelse. Men kvinner er fremdeles de som tar de tyngste takene i hjemmet, og har

hovedansvaret for omsorg for barn og andre nærstående. Tidsklemma er en realitet for mange. Kortere og mer fleksibel arbeidstid står høyt på kvinners ønskeliste over sosiale reformer. Sammen med bedre tilbud om barnetilsyn og omsorgstjenester.

Jeg minner også om at

- vi har Europas mest kjønnsdelte arbeidsmarked
- hundretusener av kvinner har en urettferdig lav lønn
- titusener av kvinner jobber deltid

Vi har langt igjen til full likestilling, både økonomisk og i samfunnslivet!

Avslutning: De globale utfordringene

De som stiftet LO for over 100 år siden, hadde mot til å tegne opp visjoner som da nærmest virket uoppnåelige. De hadde mot til å sette seg mål som gikk på tvers av etablerte sannheter. De hadde mot til å kjempe for sine mål.

Kanskje er det den viktigste egenskapen vi trenger når vi nå har tatt fatt på det nye århundret – det samme motet.

Hvor mange tror dere ristet på hodet da arbeiderbevegelsen krevde åtte-timers arbeidsdag? Hvor mange ristet på hodet, lo og latterliggjorde kvinnene da de krevde stemmerett? Slik er det og slik vil det også være fremover. Det å sette nye utradisjonelle saker på dagsorden vil bestandig møtes av hoderisten av noen. Vår visjon om at det skal bli like fint å jobbe som å danse, møtes sikkert med hoderisten av mange.

Men for andre gir det *håp*.

Vi må tørre å gå løs på utfordringene, og mest mot vil det kanskje kreves av oss i forhold til de globale utfordringene.

I løpet av de siste årene har det skjedd dramatiske endringer innen internasjonal økonomi.

Kapitalkreftene har sprengt nasjonalstatens rammer og opptrer friere og friere på et uregulert verdensmarked. De multinasjonale selskapene får stadig større makt og innflytelse. De sosiale og økonomiske forskjellene øker på alle nivåer i verdenssamfunnet. Demokrati, velferd, miljø og likestilling trues av disse kreftene. Konkurransen er skjerpet voldsomt på alle nivåer og har bidratt til en dramatisk endring av styrkeforholdet mellom arbeid og kapital i samfunnet.

Og mest brutalt er dette i de fattigste deler av verden. Men også vi rammes. Lønnsomme bedrifter legges ned og flyttes dit profitten er størst. Men så har vi sett at kravene om en ukontrollert frihandel og liberalisering møter motstand fra lokalbefolkning, fra fagbevegelse

se, fra miljøorganisasjoner og andre folkelige bevegelser. WTO-møtet i Seattle i 1999 var et vendepunkt.

LO vil fortsatt ha et sterkt engasjement i dette arbeidet. Vi går inn for rettferdige og fornuftige regler for den internasjonale økonomien. Vi arbeider for et internasjonalt samarbeid som har til mål å skape best mulig levestandard for folk, ikke friest mulig albuerom for store multinasjonale selskaper.

Gjennom å styrke de folkelige og faglige organisasjoner i utviklingslandene og arbeide solidarisk sammen med dem, kan vår visjon om en mer rettferdig verden bli en realitet.

Det er langt igjen: Barnarbeid, slavearbeid, nød og fattigdom. Forbud mot fagforeninger og kollektive avtaler. Fagforeningskamerater fengsles, tortureres og dreptes. Hvis vi skal kalle oss solidarisk, kan vi ikke stille oss likegyldige til det. Ingen bevegelse som smykker seg med ordene «likhet og frihet» kan la være å kaste sine krefter inn for å gjøre likheten og friheten til virkelighet for alle.

I arbeiderbevegelsens barndom for 100 år siden så var den umiddelbare løsningen på kravet om bedre levestandard enkel. Vi skapte en enorm økonomisk vekst som har kommet nesten alle til gode, takket være en bevisst politikk fra arbeiderbevegelsen for rettferdig fordeling.

I framtiden blir dette vanskeligere. *Miljøet* setter grenser for hvor mye verden kan bruke og forurense. En omstilling er nødvendig, for oss og for framtidige generasjoner. Og det er nettopp arbeiderbevegelsen, med LO i spissen, som må ta ansvaret. Det finnes ingen annen kraft som kan lede den vanskelige prosessen vi må igjennom til det som skal kalles et bærekraftig samfunn.

Slik vil LO gå videre inn i dette århundret, i kamp for et solidarisk samfunn. Et samfunn der alle har en plass i fellesskapet og ingen faller utenom. Og med en solidaritet som også strekker seg over landegrensene til alle de som kjemper for faglige rettigheter, mot undertrykking, utbytting og mot nød. Fagbevegelsen har bestandig vært internasjonal. Det kreves i enda større grad av oss i dag.

Våre forgjengere i LO hadde styrke, mot og utholdenhet til å vinne kampen for de målene de satte seg. De vant sin tids kamp for *rettferdighet, likeverdighet og solidaritet*.

Der er vår oppgave å gjøre jobben slik at våre etterkommere kan si det samme om oss!

Takk for oppmerksomheten!

TIDLIGERE KRISTOFER LEHMKUHL FORELESNINGER:

- 1958 *Sjur Lindebrække*: Kapitalbehov, kredittrestriksjoner og forretningsbankenes utlånspolitikk med forord av rektor, professor Rolf Waaler og en biografi over Kristofer Lehmkuhl av prof. dr. Anton Mohr.
- 1959 *O.T. Jarlsby*: Perspektiver og problemer i papirindustrien.
- 1960 *Frithjof Bettum*: Hvalfangstens utvikling og dens hovedproblem i dag.
- 1961 *Fredrik Vogt*: Vannkraftens plass i vår økonomi.
- 1962 *Harald Throne-Holst*: Aktuelle problemer i forbindelse med omsetning av næringsmidler.
- 1963 *S. Walter Rostoft*: Samarbeidet mellom staten og næringslivet.
- 1964 *E. Wærenskjold*: Noen tanker om administrativ ledelse i dag og i morgen.
- 1965 *Erling D. Næss*: Tankfartens problemer og utsikter.
- 1966 *Aage W. Owe*: En industribedrift blir til. Erfaringer fra oppbyggingen av A/S Årdal og Sunndal Verk.
- 1967 *Rolf Østbye*: Strukturproblemer og industriforpliktelser.
- 1968 *O.R. Norland*: Bankenes rolle i det internasjonale penge- og kapitalmarked.
- 1969 *Arne Skaug*: Noen refleksjoner om norsk utenriksrepresentasjons arbeide i utlandet for norsk næringsliv.
- 1970 *Nils Astrup*: Noen tanker om utviklingen i Norsk skipsfart og Norsk industri i 1970-årene.
- 1971 *Hilmar Reksten*: Noen ideer om konkurransevillje og risikomomenter under strukturendringene i norsk tankskipsfart.
- 1972 *Knut Getz Wold*: Norges Banks samarbeid med statsmaktene, bankene og utlandet.
- 1973 *Onar Onarheim*: Tanker omkring norsk verkstedsindustri. Perspektiver og forutsetninger for utvikling.
- 1974 *Knut Hagrup*: SAS og den internasjonale luftfart.
- 1975 *Kjell B. Langballe*: Kværnerkonsernet – oppbygging og egenart.
- 1976 *Oscar Strugstad*: Noen tanker om det private næringslivs rolle i overføringen av teknologi til utviklingslandene.
- 1977 *Johs. Mageli*: A/S Moelven Brug – Karakteristika og synspunkter.
- 1978 *Johan Melander*: Oversikt over Den norske Creditbank's organisasjon og virksomhet.
- 1979 *Finn Lied*: Statlig forretningsdrift.
- 1980 *Egil Abrahamsen*: Kreativitet, innovasjon og konkurransevne.
- 1981 *Toralv Maurstad*: Tanker om norsk teater og scenekunst.

- 1982 *Tor Halvorsen*: Inntektspolitikken sett med Landsorganisasjonens øyne.
- 1983 *Gerhard Heiberg og Jan Tore Odegard*: Internasjonalisering av norsk industri.
- 1984 *Aase Gudding Gresvig*: Kvinner og lederrollen.
- 1985 *Ragnar Halvorsen*: Lønnsomhetskrav – strategi for lønnsom vekst sett fra Dyno Industrier A.S's side.
- 1986 *Olav Thon*: Det personlige initiativ – status og muligheter i samfunnet i dag.
- 1987 *Egil Bakke*: Norsk konkurransepolitikk – i dag og i fremtiden.
- 1988 *Sjur Svabo*: Verdiskapning gjennom høyteknologisk nyetablering.
- 1989 *Trygve Hegnar*: Cruiseindustrien og Kloster Cruise.
- 1990 *Einar Førde*: NRK mellom marked og monopol.
- 1991 *Erik G. Braathen*: Norge sett fra luften. – Flytransport i en brytningstid.
- 1992 *Dag Børge Akerø*: Hva er TV 2, og hva bør vi bruke det til?
- 1993 *Svein Aaser*: Verdiskapning, sysselsetting og velferd. – Hvem tar ansvaret for fremtiden?
- 1994 Fred. Olsen: Hjernerevolusjonen og Norge.
- 1995 *Tormod Hermansen*: Fra enerett til mangfold – telemonopolene møter markedet.
- 1996 *Jannik Lindbæk*: Vekst og fattigdomsbekjempelse i utviklingslandene: IFC som instrument til varig selvhjelp.
- 1997 *Egil Myklebust*: Global organisasjonsutvikling med norsk utgangspunkt ... krevende balansegang.
- 1998 *Kristin Clemet*: Globaliseringen: Mulighet eller problem? Hvordan kan Norge møte globaliseringsutfordringene?
- 1999 *Kåre Valebrokk*: www.bufast.no – Er det mulig å globalisere Per Bufast?
- 2000 *Jens P. Heyerdahl d.y.*: Holdninger og bedriftskultur som konkurransefortrinn.

Satt med 9 pkt. Helvetica
Trykt på 150 g matt Kremfarget offset
Omslaget 185 g grå satinert kartong

*Trykt ved midler fra
Foreningen for Norges Handelshøyskole i Bergen*

